Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0821U102363

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-10-2021

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бутко Андрій Олександрович
2. Butko Andrii O.

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Гуманітарні науки. Історія та археологія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 03-09-2021

Спеціальність за освітою: Вчитель історії та географії основної та старшої школи. Організатор краєзнавчо-туристичної роботи в школі

Місце роботи здобувача: Світловодський міський краєзнавчий музей

Код за ЄДРПОУ: 02215584

Місцезнаходження: вул. Гагаріна 21, м. Світловодськ, Світловодський р-н., Кіровоградська обл., 27501, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство культури та інформаційної політики України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 23.073.003

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, буд. 8, м. Кропивницький, Кропівницький р-н., Кіровоградська обл., 25006, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, буд. 8, м. Кропивницький, Кропівницький р-н., Кіровоградська обл., 25006, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 03.01

Тема дисертації:

1. Історія заселення та господарського освоєння території Задніпровських місць Гетьманщини (XVII – перша половина XVIII ст.).

2. History of settlement and economic development of the territory Zadnieper places of the Hetmanate (XVII – first half of the XVIII century).

Реферат/анотація:

1. У дисертації з використанням комплексу писемних, історіографічних, картографічних, речових джерел уперше комплексно досліджено процеси заселення та господарського освоєння території південніше річок Тясмин, Велика Вись, Синюха між річками Дніпром та Південним Бугом протягом XVII – першої половини XVIII ст., яка іменувалась терміном «Задніпрські місця». Цей термін використовувався в документах гетьманського та російського урядів для позначення заселених територій південного Правобережжя – задніпровської території Лівобережної Гетьманщини. Проаналізовано історичні та геополітичні умови

виділення Задніпровських місць Гетьманщини в окрему господарську та адміністративну територію з її визначеними кордонами, приводиться її адміністративно-територіальний устрій. Аналіз історіографічних джерел показав необхідність уточнення та переосмислення факту виникнення «Задніпрських місць» Гетьманщини у світлі державницьких ініціатив уряду Гетьманщини, що прагнув розширити свої території на Дніпровське Правобережжя. Визначено, що означена територія не була об'єктом окремого комплексного і системного дослідження, а розглядалася лише побіжно в контексті історії інших територіальних формувань Правобережжя XVII – сер. XVIII ст. З'ясовано, що «Задніпрські місця» Гетьманщини як окрема її територія з'являються на історичній арені в результаті геополітичних реалій боротьби трьох держав за контроль над степовою частиною Правобережної України. Ця ж територія пізніше була відведена під поселення сербів та інших балканських народів – Нову Сербію в 1752 р. Розкрито причини, характер, темпи та рівень розвитку колонізаційних процесів на території Задніпровських місць Гетьманщини. Впродовж історичного часу виокремлення означеної території у складі Гетьманщини території досліджено питання зміни – чисельності населених пунктів, з'ясовано їх статус, визначено кількість населення на території, розкрито процеси формування церковного устрою. Зокрема розкриваються вплив геополітичних умов не лише на виділення Задніпровських місць Гетьманщини в окрему територію, а й їх вплив на характер та темпи освоєння території, що дозволило у процесах колонізації та реколонізації задніпровської території Гетьманщини виділити чотири основні хронологічні періоди, які визначалися зміною геополітичної ситуації в міждержавних стосунках, що охоплюють час від поч. XVII ст. до 1752 р. – часу передачі «Задніпрських місць» під поселення Нової Сербії. Поступове формування території володінь правобережних сотень полків Гетьманщини вказує на поетапність освоєння та заселення задніпровських територій шляхом «народної» колонізації та впровадження урядової політики Гетьманщини, починаючи з 30-рр. XVIII ст. З'ясовано характер та напрямки господарського освоєння краю, розкрито особливості приватновласницьких та товарно-грошових відносин та грошового обігу в регіоні, розкрито причини та процес відходу і передачі Задніпровських місць під Нову Сербію. Зауважується, що початок господарського освоєння краю в кінці XVI ст. був пов'язаний із заняттями промислами населення сусідніх правобережних містечок, передусім Чигирина. У XVII ст. до опанування краю залучається польська шляхта та козацька старшина, яка приносить на ці території нові господарчі форми діяльності – пасічництво і млинарство. Ці форми господарювання стають найбільш прибутковими, а тому поширюються з кінця 30-х рр. XVIII ст. після остаточного входження до складу Задніпровських територій Миргородського та Полтавського полків Гетьманщини. Визначено, що в господарському освоєнні краю брали участь різні верстви населення: рядові козаки, селяни, шляхта, козацька старшина і навіть монастирі. Визначено, що на середину XVIII ст. сформувалися всі умови для повноцінного розвитку Задніпровських місць Гетьманщини як її невід'ємної складової, які відповідали розвитку її лівобережної частини. Водночас оподаткування місцевого населення та його господарчої діяльності значною мірою поповнювало урядову скарбницю. Усе це свідчить про перспективність розвитку означеної території саме у складі Гетьманщини. Встановлено, що серед дослідників відсутня єдина точка зору на причини припинення існування Задніпровських місць. Стверджується, що ці причини носили комплексний характер, тому завдяки створенню Нової Сербії на території Задніпровських місць Гетьманщини російський уряд переслідував наступні цілі: по-перше, посилював свої кордони на Правобережжі; по-друге, обмежував економічно-військовий потенціал та розвиток Гетьманщини; по-третє, підвищував можливість контролю Запорозької Січі та закладав підґрунтя для її ліквідації в майбутньому; по-четверте, формував плацдарм для розширення власних кордонів. Подається на основі архівних документів хронологічний та історичний процес відходу і передачі Задніпровських місць під Нову Сербію. Ключові слова: Потясминня, територія Задніпровських місць Гетьманщини, козацькі полки, колонізація, реколонізація, право власності, товарно-грошові відносини, створення Нової Сербії.

2. In the dissertation with the use of a complex of written, historiographical, cartographic, material sources the processes of settlement and economic development of the territory south of the conditional line on the rivers Tyasmin, Velyka Vys, Sinyukha between the rivers Dnieper and Southern Bug during the XVII – first half of the XVIII century «The Zadnieper places», which was used in official Hetman and Russian documents to denote the

inhabited territories of the southern Right Bank – the zadnieper territory of the Left Bank Hetmanate. The historical and geopolitical conditions of the allocation of the Zadnieper places of the Hetmanate in a separate economic and administrative territory with its defined borders are analyzed, its administrative-territorial structure is given. The analysis of historiographical sources showed the need to clarify and rethink the fact of the emergence of Zadnieper places of the Hetmanate in the light of state initiatives of the Hetmanate government, which sought to expand its territory to the Dnieper Right Bank. It is determined that the specified territory was not the object of a separate complex and systematic study, and was considered only in passing in the context of the history of other territorial formations of the Right Bank XVII – mid-XVIII century. It was found that the Zadnieper places of the Hetmanate as a separate territory appear in the historical arena as a result of the geopolitical realities of the struggle of the three states for control over the steppe part of the Right Bank of Ukraine. The same territory was later set aside for the settlement of serbs and other balkan peoples – New Serbia in 1752. The reasons, character, rates and level of development of colonization processes on the territory of the Zadnieper places of the Hetmanate are revealed. The question of change during the historical time of the territory's separateness – the number of settlements, their status is clarified, the population of the territory is determined, the processes of formation of the church structure of the Zadnieper places of the Hetmanate are revealed. The historical and geopolitical conditions of not only the allocation of the Zadnieper places of the Hetmanate in a separate territory, but also their influence on the nature and pace of development of the territory are revealed. In general, in the processes of colonization and recolonization of the zadnieper territory of the Hetmanate, we can distinguish four main chronological periods, which were actually determined by the changing geopolitical situation in interstate relations, covering the time from the beginning. XVII century until 1752 – the time of the transfer of Zadnieper places for the settlement of New Serbia. The gradual formation of the territory of the right-bank hundreds of regiments of the Hetmanate indicates the gradual development and settlement of the zadnieper territories through «people's» colonization and implementation of government policy of the Hetmanate, especially since the 30's XVIII century. The nature and directions of economic development of the region are clarified, the peculiarities of private and commodity-money relations and money circulation in the region are revealed, the reasons and process of departure and transfer of Zadnieper places to New Serbia are revealed. It is noted that the beginning of economic development of the region in the late XVI century was associated with the industrial activities of the population of neighboring right-bank towns, especially Chyhyryn. In the XVII century the polish nobility and cossack officers were involved in the conquest of the region, bringing new economic forms of activity to these territories – beekeeping and milling. These forms of management are becoming the most profitable, and therefore spread since the late 30's of the XVIII century after the final entry into the zadniprovsky territories of the Myrhorod and Poltava regiments of the Hetmanate. There is no single point of view among researchers on the reasons for the cessation of the existence of the Zadnieper places. Our assertion is generalized that with the creation of New Serbia on the territory of the Zadnieper places of the Hetmanate the russian government, first of all, strengthened its borders on the Right Bank; secondly, it limited the economic and military potential and development of the Hetmanate; thirdly, it increased the possibility of controlling the Zaporozhian Sich and laid the foundations for its liquidation in the future; fourth, it formed a bridgehead for expanding its own borders. The chronological and historical process of departure and transfer of the Zadnieper places to New Serbia is presented on the basis of archival documents. Key words: Potyasmynnya, the territory of the Zadnieper places of the Hetmanate, Cossack regiments, colonization, recolonization, property rights, commodity-money relations, creation of New Serbia.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тупчієнко Микола Петрович

2. Tupchiiyenko Mukola P.

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойко-Гагарін Андрій Сергійович

2. Boiko-Gagarin Andrii S.

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коцур Віктор Петрович

2. Kotsur Viktor P.

Кваліфікація: д.і.н., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кулешов Сергій Георгійович

2. Kuleshov Serhii H.

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бондаренко Олександр Володимирович

2. Bondarenko Oleksandr V.

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Орлик Василь Михайлович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні Орлик Василь Михайлович

Відповідальний за підготовку облікових документів

Реєстратор

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності Юрченко Т.А.